

PERISKOP

FORUM FOR KUNSTHISTORISK DEBAT

Periskop: Forum for kunsthistorisk debat

Nr. 32, 2024

“Færøsk kunsthistorie i dag”

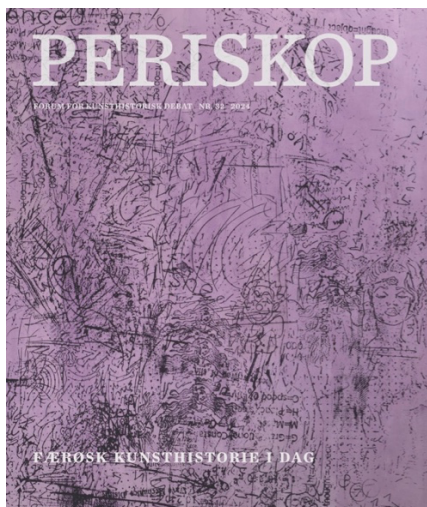
Titel: “Krop og hjem: Forhandling af slægtskab i Astrid Andreasens *Babyboom*”

Forfatter(e): Lotte Nishanthi Winther

Sidetal: 80-84

Dato: 31.10.2024

DOI: 10.7146/periskop.v2024i32.150341

Krop og hjem

Forhandling af slægtskab i Astrid Andreasens *Babyboom*

Færøsk billedkunst indgår i forskellige typer af oversigtsværker (Winther 2014, 4). I disse oversigter er nogle kunsthistorier veletablerede. Det er især dem, hvor kunstnere gennem modernismens forestillinger om autenticitet og originalitet gør Færøernes natur til destination for dannelses- og ekspeditionsrejser (Sven Havsteen-Mikkelsen) eller hjemstavnsfortællinger (Sámal Joensen-Mikines).¹ Andre kunsthistorier er underbelyste. Det er f.eks. dem, hvor kunstnere med deres værker omvendt vender sig bort fra nationens natur og insisterer på at skabe stoflige eller konceptuelle undersøgelser af det abstrakte værks poetik (Hansina Iversen). I disse færøske kunsthistorier er Astrid Andreasens *Babyboom* (1997) [1] et værk, der er, om ikke direkte kanoniseret, så heller ikke ukendt, og som det er værd at genbesøge. I dette essay vil jeg derfor se på, hvordan værket på en flertydig måde forhandler slægtskaber i senmoderniteten.

Babyboom

Babyboom består af 26 sammenstrikkede skibstrøjer med hvert deres mønster. Brunt, lyst og indfarvet uld udgør værkets materialer. Garnet er fra Mona Olsens spinde i Klaksvík, der lavede garner af færøsk uld på gamle engelske maskiner i perioden 1967-2000.² Ophængt i et gridsystem forbinder trøjerne sig serielt i en vertikal og

horisontal komposition. De kraftigt indfarvede felter spejler facadefarverne i en traditionel færøsk bygd,³ og tekstilobjektet iscenesætter således krop og hjem på en både konkret og fabulerende måde. Andreasen har strikket på *Babyboom* i sin egen stue, og efter et halvt år kunne værket færdigmonteres i målene 260 x 160 cm. Ved at anvende skibstrøjer som grundstruktur benytter kunstneren sig af en slags hverdagsobjekter og lokalhistorie. Det er en strategi, hun også har anvendt i værket *Jens Vejmand (Palleba)* fra 1997, der er ophængt på et plejehjem i Tórshavn – Røktarheimið á Mørkini – og som forvandler hjemmesko (*Skóleistur*) til en stiliseret folkemængde.

Feministisk praksis

Kunstkritiker Trine Rytter Andersen (2006) læser Andreasens praksis i et feministisk perspektiv, idet hun kobler de usikre levevilkår, som arbejdet for at finde fodfæste som fuldtidskunstner indebærer, til livet som mor. Hun ser kunstnerens praksis som bestående af tre spor: billedkunst, designs og videnskabelig tegning. I lange perioder stykker Andreasen sin rolle som kunstner sammen med et arbejde som lønmodtager, og generelt har de færøske kvindelige kunstnere haft vanskeligere ved at opnå professionel interesse og vinde terræn uden

[1] Astrid Andreasen:
Babyboom, 1997.
Strikkede uldtøjer,
258 x 159 cm.
Listasavn Føroya.
© Astrid Andreasen.

for Færøerne end deres mandlige kolleger (6). *Babyboom* bliver af Andersen læst som et værk, der dels – gennem sin titel – hylder et højt fødselstal på Færøerne, og dels udtrykker en uformel anerkendelse af, at striktrøjer fungerer som en “nationaluniform”, der følger en færing fra vugge til grav (92). En nationaluniform, må det tilføjes, der gennem generationer er blevet skabt af kvinder i hjemmet og i kvinders bearbejdning af garnet som råmateriale. Men også en nationaluniform, der i takt med kvinders ændrede arbejdsforhold og yngre generationers digitale liv i sjældnere grad bliver opdyrket som (kunst) håndværk. I forlængelse heraf fungerer *Babyboom* også som en hommage til Mona Olsens særlige erhverv som kvindelig garnproducent.

Den nationale ramme

Babyboom blev i 2006 solgt til den offentlige samling på Listasavn Føroya, Færøernes Nationalgalleri, hvor det ofte hænger fremme. Den nationale rammesætning af værket fremhæves også i den tekst, værket på nuværende tidspunkt ledsages af i ophængningen på Listasavn Føroya. Her bliver *Babyboom* forklaret med udgangspunkt i uldens historie, der her betragtes som noget særligt færøsk: “Mænd til søs bærer ofte sweatre af uld, da de er gode til at holde varmen i. Et udvalg af de mange karakteristiske mønstre ses i Astrid Andreasens strikkede værk *Babyboom* med de mange sammenstrikkede trøjer.”⁴

Men værket er knyttet til en national fortælling gennem mere end sit materiale. Kunstneren fortæller selv, at hun med titlen *Babyboom* refererer til fertile kvindekroppe og mere specifikt færøske kvindekroppe, idet den færøske fødselsrate omkring værkets skabelse er markant højere end de andre nordiske landes.⁵

Jeg vil imidlertid gerne udfordre dette nationale “babyboom” som den altoverskyggende forståelse af værket og afsøge andre af værkets affektive logikker og samfundsmæssige kontekster. I årene 1973-2020 var Færøerne nemlig også modtager af det højeste antal transnationalt adopterede børn i forhold til sin population (DIA 2022). De fleste børn er kommet fra Indien, Colombia, Sydko-

rea og Etiopien, men der lever børn fra i alt 28 forskellige lande i det færøske samfund i dag.

Udviskede slægtskaber

I et senkapitalistisk industrisamfund som det færøske er færøtrøjen almengjort både som håndarbejde, souvenir, nostalgi og kulturarv. Ansporet af *Babybooms* iscenesættelse af trøje og hjem kan jeg imidlertid ikke undlade at spørge til, hvilke kroppe og ansigter der bebor de mange trøjer. Hvordan er de racialiserede? Hvilke slægtskaber udtrykker de, og hvilke udviskes med de ansigtsløse figurer?

At få udvisket sine brune og sorte slægtskaber og erstattet dem med hvide er omstændigheder, som transraciale adopterede lever med og imod. Disse omstændigheder finder samtidig sted i en uafsluttet forhandling med majoritetssamfundets normer og fortællinger om slægtskaber. På Færøerne er den altovervejende slægtsforståelse den hvide kernefamilie. Men i et samfund, hvor brune slægtskaber sjældent bliver adresseret offentligt, kan et værk som *Babyboom* – trods dets (hvide) nationale fortælling – faktisk være med til netop at synliggøre og tilgængeliggøre brune slægtsfortællinger. *Babybooms* ansigtsløse figurer viser os ingen ydre fysiognomiske træk. Der er hverken kindben, læbemuskulatur, øjenform eller modernærke, der kan etablere et menneskeansigt. Og alligevel – eller måske snarere derigennem – forstår jeg alle disse ikketræk i værket som et billede på udviskede slægtskaber.

Den skandinaviske adoptionskritik har i mange år gjort opmærksom på de bagvedliggende ideologier, markedsmechanismer og raciale strukturer, der konstruerer fænomenet transnational adoption.⁶ I dette komplekse system udslettes, tilføjes og forhandles slægtskaber; brune og sorte kroppe og omsorgsforståelser udviskes af et hvidt opsyn og en hvid omsorgsforståelse. I den sammenhæng handler kritikken af transnational adoption meget lidt om, hvorvidt den enkelte hvide danske eller færøske adoptant er en god eller dårlig forælder eller bedsteforælder. Kritikken sætter i stedet fokus på strukturelle forhold,

der generelt gør sig gældende for transnationale adoptioner med modtagerlande i Norden. Omstændigheder, hvor den brune krop forhandler raciale slægtskaber, kulturelle tilhørsforhold, identitet og tvivlsomme samtykkepapirer fra biologiske familier. De strukturelle forhold kan erfares som tab af identitet, oprindelsessprog, kultur og forbindelser til biologisk slægt. Ikke desto mindre peger disse omstændigheder på, at den transnationalt adopterede engang levede i et andet land under et andet navn med en anden religion og et andet statsborgerskab. Ændringer i disse forhold produceres igennem adoptionssystemet og omdannes til nye fælles vilkår for transnationalt adopterede i den danske og færøske velfærdsstat og dens familieideal.⁷

Udfoldet identitet

Det er tankevækkende, når et feministisk funderet værk som *Babyboom* knytter tråde til andre ubemærkede feministiske diskurser, der handler om konstruerede moderskaber, børn, racialisering og slægtskaber. Det gør det umuligt at adskille en kunsthistorisk analyse fra min egen baggrund. Jeg kan således ikke huske, hvornår min færøske morfar ikke har sat sin færøske slægt og fædrelandskærlighed højere end min asiatiske slægt og ophav. Den færøske natur er eksempelvis også for mig blevet et enestående sted at opholde sig i, ikke mindst fordi den aldrig spørger, hvor jeg kommer fra. Men min forbindelse til færøsk natur og kultur er etableret på bekostning af mine oprindelige slægtskaber, tilhørsforhold og sansninger af landskaber i det globale syd.

Vender vi blikket tilbage til *Babyboom*, er kroppene strikket sammen og forbundne. I min læsning af værkets tilsyneladende ligefremme og lavmælte sprog bliver uldtrøjerne tegn på kroppe, der både er forsvundne og usynlige, og som ikke er fysisk til stede i værket. Det er samtidig kroppe, der qua uldgarnets farve og materialitet er varme, brune og livskraftige. Kroppene er der ikke, men trøjerne overbeviser os om, at de *kunne* være der. De tomme trøjer gengiver symbolsk en udfoldet identitet, dvs. en identitet, der engang eksisterede med oprindel-

sesnavne, oprindelsesslægtskaber og genkendelig spejling i andre menneskers ansigtstræk, men som aldrig kan blive udfoldet i et livsspor, fordi private data eller fysiske slægtskaber ikke findes eller er tilgængelige via et samfundsskabt, transnationalt adoptionssystem.⁸

Brun hjemlighed i Norden

Mangel på racial og biologisk genkendelse er et levet vilkår for brune kroppe i et majoritetshvidt samfund, hvor den enkeltes brune slægtskab er blevet udvisket. Men i et konkret og fabulerende sprog viser *Babyboom* et fællesskab af kroppe, der er forbundne, et fællesskab af brune kroppe i racial isolation, men også et fællesskab af livskraft, der peger tilbage på de frugtbare mødre, der har båret og født deres babyer. *Babyboom* viser således, hvordan intimitet og (om)sorg går i sammenfiltret udveksling med normative og nationalt funderede billeder på slægtskaber. I denne læsning kan værket siges at forestille et alternativt, men samtidigt udfoldet, fællesskab til den hvide nation eller den hvide kernefamilie, nemlig et fællesskab blandt transnationalt adopterede.

Babyboom er blot et værk blandt mange, der giver anledning til at undersøge vilkårene for brun hjemlighed. Brun hjemlighed er mit eget begreb for de materielle og affektive betingelser, der former idéer om hjem og tilhørsforhold for transnationalt og transraciale adopterede i Norden. Brun hjemlighed beskriver det at befinde sig mellem fremmedgørelse fra og tvunget assimilation ind i en hvid national norm, men også forskellige måder at genetablere de forbindelser, transnational adoption har forsøgt at udviske. Denne genetablering kan f.eks. være at skabe et sammenhængende sprog for tabte og skabte slægtskaber eller at finde andre indgange til kærlighed-slogikker og økokritik med udgangspunkt i perspektiver fra det globale syd. Ved at undersøge, hvordan brun hjemlighed kommer til udtryk i, eller kan analyseres i relation til, kunstværker bliver det muligt kritisk at genoverveje racialiserede repræsentationer, globale magtdynamikker og kunsthistoriens nationale rammer, der alt for ofte tages for givet.

NOTER

- 1 Her tænker jeg blandt andet på malerierne *Kirkegården, Tórshavn* (1931) af Sven Havsteen-Mikkelsen, som ejes af Bornholms Kunstmuseum, og *Mykines bygd på Færøerne. Gråvej* (1955) af Sámal Joensen-Mikines, som ejes af Statens Museum for Kunst og kan tilgås på SMK Open: <https://open.smk.dk/artwork/image/KMS4911>.
- 2 Tak til underviser og forsker Olga Birkopstø fra Fróðskaparsetur Føroya for oplysninger om Mona Olsens garnproduktion og til skolelærer Nita Næs fra Hvalba Skúla for omsorgsfuld udveksling af færøske slægtsferinger.
- 3 Samtale med Astrid Andreasen d. 7. maj 2024.
- 4 “Uld og strik”, udstillingstekst, Tórshavn: Listasavn Føroya, u.d. (besøgt marts 2023).
- 5 Samtale med Astrid Andreasen d. 10. maj 2024. Se også Trine Rytter Andersen (2006, 93).
- 6 Jeg henviser her generelt til adoptionsforsker Lene Myongs forfatterskab (e.g. Myong 2009) og til kunstnerkollektivet UFO’s arbejde med en adoptionskritisk epistemologi (Myong 2024). Se desuden Tobias Hübinette (2021) og Kasper Eriksen (2024).
- 7 Upubliceret skypesamtale om huller i slægtskabsforståelser mellem adoptionsforsker og professor Lene Myong og undertegnede. Samtalen er en del af mit æstetisk eksperimenterende og uafsluttede billedprojekt, som jeg løbende arbejder på, *The Welcome House Project*. Dele af projektet er afviklet og fandt sted i mit hjem i København (2018) og henvendte sig til ikketransnationalt adopterede naboer (se også Mencke 2021).
- 8 D. 16. januar 2024 blev der foretaget et foreløbigt stop af transnationale adoptioner til Danmark og Færøerne, da landenes eneste formidlingsbureau, DIA, blev midlertidigt lukket. Ved lukningen har Social- og Boligminister Pernille Rosenkrantz-Theil oplyst, at der skal “[...] være den nødvendige sikkerhed for, at adoptionen er gennemført på ordentlig vis i forhold til biologiske forældre [...]” (Brønd og Holmbo 2024).

LITTERATUR

- Andersen, Trine Rytter. 2014. *Fisken i dukkevognen – Et portræt i ord og billeder af Astrid Andreasen, billedkunstner, designer og videnskabelig tegner*. Tórshavn: Forlaget Støplum.
- Brønd, Jacob Nagstrup og Mikael Dynnes Holmbo. 2024. “36 par på venteliste: Danmarks eneste internationale adoptionsbureau lukker”. *Avisen Danmark*, 16. januar 2024. <https://avisendanmark.dk/danmark/adoptioner-til-danmark-stopper-efter-sanktioner> (sidst besøgt 15. maj 2024).
- DIA. 2022. “DIA besøger Færøerne”. <https://d-i-a.dk/nyhed/dia-besoeger-faeroerne> (sidst besøgt 12. maj 2024).
- Eriksen, Kasper. 2024. *A Scandinavian way of Adoption? A comparative historical study of transnational adoption in Denmark, Norway, and Sweden during the late half of the 20th Century*. Ph.d.-afhandling. Odense: Syddansk Universitet.
- Hübinette, Tobias. 2001. “The Birth and Development of Critical Adoption Studies from a Swedish and Scandinavian Lens”. *Adoption & Culture*, 9(1): 34-38. <https://doi.org/10.1353/ado.2021.0003>
- Mencke, Mathias Sonne. 2021. “Fra humanitær hjælp til moralske skrupler: Er adoption fra udlandet et overstået kapitel?”. *Kristeligt Dagblad*, 20. marts 2021. [kristeligt-dagblad.dk/liv-sjael/fra-humanitaer-hjaelp-til-moralske-skrupler-er-adoption-fra-udlandet-et-overstaaet-kapitel](https://www.kristeligt-dagblad.dk/liv-sjael/fra-humanitaer-hjaelp-til-moralske-skrupler-er-adoption-fra-udlandet-et-overstaaet-kapitel) (sidst besøgt 15. maj 2024).
- Myong, Lene. 2009 *Adopteret. Fortællinger om transnational og racial tilblivelse*. Ph.d.-afhandling. Emdrup: Danmarks Pædagogiske Universitet.
- . 2011. “Raciale stillheder”. *Nordiske Udcast* 39(1): 119-26. <https://doi.org/10.7146/nu.v39i1.134479>
- . 2024. “UFOlab aktivisme Unidentified Foreign Objects (Introduction)”. *Kunsten som Forum* nr. 16: 4. København: Billedkunstskolernes Forlag.
- Winther, Lotte Nishanthi. 2014. “Gisp! – billeder der fortæller”. I *Gisp!* (udstillingskatalog), red. Sif Gunnarsdottir, 4-5. Tórshavn: Nordens Hus.